

Eindadvies Vrije Universiteit

24 oktober 2016

1. Inleiding

De Reviewcommissie (hierna commissie) heeft kennisgenomen van:

- de prestatieafspraken zoals vastgelegd in de beschikking van 3 november 2012,
- de rapportage van de Vrije Universiteit van juni 2016 over voornoemde prestatieafspraken van 3 november 2012 in het jaarverslag 2015.

De commissie heeft op 7 september 2016 een gesprek gevoerd met het College van Bestuur van de Vrije Universiteit. Ook is op 7 september 2016 een gesprek gevoerd met een delegatie van de Amsterdam Academic Alliance (AAA), de strategische alliantie van de Vrije Universiteit en de Universiteit van Amsterdam. Naar aanleiding van vragen van de commissie heeft de Vrije Universiteit de rapportage toegelicht.

In dit advies geeft de commissie – op basis van de schriftelijke informatie en het gevoerde gesprek – haar oordeel over de resultaten van bovengenoemde afspraken.

In dit advies komen achtereenvolgens aan de orde:

- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijs en onderzoek (profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie) geformuleerde ambities;
- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijskwaliteit en studiesucces geformuleerde ambities;
- het eindadvies van de commissie aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De commissie merkt op dat zij het voorstel voor de prestatieafspraken van de Vrije Universiteit in 2012 heeft beoordeeld als 'goed'. In 2012 heeft de Vrije Universiteit ambities geformuleerd voor de verplichte indicatoren bij onderwijskwaliteit en studiesucces. Bijlage 1 bevat een overzicht van de realisatie in 2015.

2. Profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

2.1 Profilering onderwijs

Onderwijsdifferentiatie

De VU stelde zich ten doel het honoursonderwijs te verbeteren en uit te breiden. De commissie stelt vast dat de universiteit haar doelen ten aanzien van het honoursonderwijs heeft gerealiseerd. In overleg met de Universiteit van Amsterdam ontwikkelt de VU het honoursprogramma voor excellente studenten verder. Steeds meer studenten nemen deel aan de excellente trajecten. Er is een Dean of Talent benoemd, met de opdracht om meer instrumenten te ontwikkelen voor getalenteerde studenten. Een selectieve bachelor Philosophy, Politics and Economics is voorbereid.

De universiteit zet zich in voor de flexibilisering van de masteropleidingen: bij de herijking van de masterportfolio is een van de opties het flexibiliseren van de masterprogramma's, zodat werk en studie kunnen worden gecombineerd.

Ook wil de VU het onderwijs verder internationaliseren, via een integrale benadering van internationalisering met onder meer een 'truly international classroom': het daadwerkelijk onderwijskundig gebruiken van de internationale samenstelling van de cohorten. De VU voert haar ambitieuze plan 'de Internationale Campus' uit. Ze werkt aan de inhoudelijke internationalisering van de curricula. Zowel de inkomende als uitgaande mobiliteit is substantieel vergroot. De universiteit is internationaal beter zichtbaar geworden door nieuwe of hechtere samenwerkingsverbanden met gereputeerde partijen in het buitenland. De commissie constateert dat voortgang is gemaakt met de internationaliseringsambitie.

Onderwijsaanbod

De commissie stelt vast dat de VU haar ambitie heeft gerealiseerd om het gehele onderwijsaanbod te herordenen. Dat is op twee manieren gebeurd: door de uniformering van de structuur van de opleidingen en door de verbreding van de opleidingen in samenhang met de reductie van het aantal bachelorlabels. Het aantal bacheloropleidingen is verminderd van 50 naar 44. De universiteitsbrede invoering van een uniforme structuur maakt het voor studenten mogelijk om flexibel te studeren en over de grenzen van hun opleiding heen onderwijs te volgen. Studenten kunnen ook breder studeren door de start van twee nieuwe brede bacheloropleidingen op het terrein van de geesteswetenschappen.

Hoewel het tempo van het ontwikkelen van een gezamenlijk onderwijsaanbod met de Universiteit van Amsterdam na het (voorlopig) afketsen van de gezamenlijke Amsterdam Faculty of Science is vertraagd, hebben de drie faculteiten in het bètadomein voortgang gemaakt met het gezamenlijk aanbieden van het onderwijs. Dit resulteert in de start van enkele *joint degree* opleidingen in 2016 en op termijn in een unielocatie van de gezamenlijke opleidingen. Voor de omzetting van drie klassieke sociaal-wetenschappelijke opleidingen tot één brede bachelor Maatschappijwetenschappen is meer tijd nodig; er wordt aan gewerkt.

2.2 Onderzoek en valorisatie

Zwaartepuntvorming

De VU zet conform de prestatieafspraken in 2012 in op zwaartepuntvorming in onderzoek en onderwijs door de bundeling van het onderzoek op vier centrale, interdisciplinaire hoofdthema's en door de geleidelijke aansluiting van het onderwijsaanbod op deze vier hoofdthema's, te weten: Governance for Society, Human Health & Life Sciences, Connected World en Science for Sustainability. In de afgelopen jaren heeft de universiteit concrete invulling gegeven aan de thema's; in het jaarverslag staan de stappen per thema. De commissie stelt vast dat veel vooruitgang is geboekt in de zwaartepuntvorming.

De universiteit streeft naar verdere aansluiting van onderwijs en onderzoek bij de topsectoren en de Human Capital Agenda's, en heeft daarmee vorderingen gemaakt. Op elk hoofdthema is er nu samenwerking met het bedrijfsleven in de topsectoren. Zo zijn er vanuit het thema Human Health & Life Sciences samenwerkingsprojecten waarin onderzoek wordt gedaan naar dementie (Memorabel-projecten). En in 2014 startte het project e-Government to Business, een digitaal innovatieprogramma om een smart greenport te ontwikkelen voor de tuinbouw. Ook zijn er diverse topsectorprojecten voor onderzoek naar kwantitatieve medische beeldanalyse (Quantavision), in samenwerking met het Innovative Medical Devices Initiative (IMDI.nl). Verder doet de VU in de topsector Agri & Food onderzoek naar de preventieve werking van voedsel op

veranderingen in het brein. De VU vermeldt geen financiële of andere kwantitatieve gegevens met betrekking tot de aansluiting op de topsectoren.

Excellent onderzoek, gestaafd door visitaties, is een aanvullende indicator van de VU in de prestatieafspraken. Ook daarmee zijn resultaten geboekt. De universiteit stelt echter dat de scores van 2010 niet meer vergelijkbaar zijn met die van 2015 door de invoering van het nieuwe Standard Evaluation Protocol (SEP). De ambitie in de prestatieafspraken om de SEP-score te verbeteren, kan daardoor niet worden beoordeeld. De VU behoudt op de impactscore in de Leiden Ranking in 2015 wereldwijd positie 64, dezelfde positie als in 2010. Hoewel daarmee de doelstelling in de prestatieafspraken om de positie van de VU op de Leiden Ranking te verbeteren niet is gerealiseerd, waardeert de commissie het handhaven van de positie positief, gezien de sterke internationale competitie.

De VU steekt energie in een sterkere samenwerking met de Universiteit van Amsterdam in het kader van de Amsterdam Academic Alliance (AAA). De commissie constateert dat hiermee veel voortgang is gemaakt. De Universiteit van Amsterdam en de VU hebben de hun toegekende middelen uit de prestatiebekostiging bijeengebracht in het AAA-fonds, met een omvang van 24 miljoen euro voor de jaren 2013-2016. Eind 2016 zal 14,5 miljoen euro daadwerkelijk uitgegeven zijn; de resterende 8,7 miljoen euro zal gelijkmatig over 2017 en 2018 worden besteed. Vanaf 2013 zijn middelen uit dit profileringsfonds toegekend aan initiatieven van samenwerkende faculteiten en instituten. Op twaalf terreinen zijn samenwerkingsprojecten gestart, verdeeld over alle disciplines van de universiteit. Ook is het AAA-Fellowship Programme ingericht, bedoeld voor het extern werven van internationale topwetenschappers voor een periode van drie jaar. Er zijn inmiddels tien topwetenschappers uit het buitenland aangetrokken, onder wie vier Starting Grant winnaars (European Research Council).

Valorisatie

De samenwerking met de Universiteit van Amsterdam in de AAA is mede gericht op valorisatie, teneinde de kennisbasis van de zakelijke en creatieve industrie in de regio te versterken. De commissie constateert dat de ambities van de VU zijn gerealiseerd, zoals blijkt uit het volgende. De bèta-samenwerking van de VU en de Universiteit van Amsterdam heeft geleid tot meer samenwerking met het bedrijfsleven in de Amsterdamse regio. Een van de belangrijkste resultaten is de oprichting van het Advanced Research Centre for Nanolithography (ARCNL) met chipfabrikant ASML. Het centrum verricht fundamenteel onderzoek op het gebied van de nanolithografie, in het bijzonder voor de toepassing in de halfgeleiderindustrie.

Het Pan-Amsterdamse Technology Transfer Office TTO is in 2014 van start gegaan onder een nieuwe naam, Innovation Exchange Amsterdam (IXA) en is nu volledig operationeel. Valorisatie is ook opgenomen in het personeelsbeleid van de universiteit. Uit de rapportage over de valorisatie-indicatoren blijkt dat het inkomen uit postgraduate executive education is toegenomen tot 18,5 miljoen euro in 2015 en het percentage open access publicaties is vergroot tot 37%. Er zijn twaalf nieuwe licentieovereenkomsten gesloten en er zijn vier spin-offs ontstaan. Het ondernemerschapsonderwijs is uitgebreid en versterkt via het Amsterdam Centre for Entrepreneurship (ACE), een samenwerkingsverband van de VU, de Universiteit van Amsterdam, de Hogeschool van Amsterdam en de Hogeschool InHolland. Voor het ondernemerschapsonderwijs zijn er drie masters, drie minoren, twee honoursprogramma's en twee summerschools. 170 Studenten van de VU volgen een vak in ondernemerschap.

2.3 Voortgang ten aanzien profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

De commissie constateert dat de VU veel voortgang heeft gemaakt met de profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie. De VU heeft de ontwikkelingen transparant gemaakt door het gebruik van aanvullende indicatoren. Vele, maar niet alle doelen zijn gerealiseerd. De universiteit heeft haar ambitie met betrekking tot de instellingsbrede herstructurering van het onderwijsaanbod verwezenlijkt, waarbij het aantal bacheloropleidingen aanzienlijk is verminderd. Met resultaten voor onderwijs, onderzoek en valorisatie is de samenwerking met de Universiteit van Amsterdam in de AAA geïntensiveerd. Ook heeft de VU aanzienlijke resultaten geboekt met betrekking tot de ontwikkeling van de valorisatie.

3. Onderwijskwaliteit en studiesucces

3.1 Kwaliteit en excellentie

De VU rapporteert ten aanzien van onderwijskwaliteit en excellentie de volgende resultaten. De VU stelde zich ten doel de deelname aan door Sirius goedgekeurde excellentietrajecten te vergroten van 7,6% bij de nulmeting naar 10%. De universiteit rapporteert dat in 2015 10% van de studenten deelneemt. De commissie stelt vast dat de doelstelling is gehaald.

De universiteit rapporteert de volgende maatregelen die zij heeft genomen met het oog op de verbetering van de excellentie. Samen met de Universiteit van Amsterdam heeft de VU het honoursprogramma voor excellente studenten verder ontwikkeld. Er is een Dean of Talent benoemd, met de opdracht om meer instrumenten te ontwikkelen voor getalenteerde studenten.

Conclusie

Aangezien de VU haar ambitie met betrekking tot de deelname aan excellentietrajecten heeft gerealiseerd, beoordeelt de commissie het aspect kwaliteit en excellentie als positief.

3.2 Studiesucces

De Vrije Universiteit rapporteert over onderwijskwaliteit en studiesucces resultaten die voor switch en rendement de in 2012 geformuleerde ambities ruim overtreffen, en voor uitval achterblijven bij de ambitie.

De VU had de ambitie om de uitval van studenten in het eerste jaar van 18% bij de nulmeting te beperken tot 15% in 2015. De universiteit rapporteert dat de uitval in 2015 19,2% bedraagt. De commissie stelt vast dat de uitval is toegenomen en het afgesproken doel niet is gerealiseerd.

De VU had tot doel in 2015 de overstap van studenten in het eerste jaar naar een andere opleiding binnen de instelling (switch) op hetzelfde niveau te houden als bij de nulmeting (7%). De universiteit rapporteert in 2015 een resultaat van 5,4%. De commissie stelt vast dat de doelstelling ruim is gehaald.

De VU had als doelstelling geformuleerd om het bachelorrendement van herinschrijvers bij dezelfde instelling na de nominale studietijd plus één jaar te verhogen van 62% bij de nulmeting naar 75% in 2015. De universiteit rapporteert een resultaat van 77,7% in 2015. De commissie stelt vast dat de doelstelling ruimschoots is gehaald.

De VU rapporteert de volgende maatregelen die zij heeft genomen met het oog op de verbetering van het studiesucces. De VU heeft vanaf 2012 stevig ingezet op het

verbeteren van de onderwijsprestaties. Op de gehele universiteit is activerend onderwijs ingevoerd en worden studenten gestimuleerd snel en zelf aan de slag te gaan. Alle voltijd bacheloropleidingen bieden inmiddels ten minste twaalf contacturen aan en in het eerste jaar veertien contacturen. Veel opleidingen hebben een tutorsysteem ingevoerd, waarbij docenten als begeleider van een kleine groep studenten optreden. De Faculteit Gedrags- en Bewegingswetenschappen heeft toestemming gekregen om de norm van het bindend studieadvies (BSA) te verhogen naar 48 EC om zo het rendement van het eerste bachelorjaar te verhogen. Daarnaast is bij vijf faculteiten geëxperimenteerd met een andere opzet van de introductieperiode van eerstejaars, met als doel de overgang van de middelbare school naar de universiteit te versoepelen en studenten vanaf het begin van hun opleiding te helpen de juiste studiehouding te vinden.

Om meer inzicht te krijgen in factoren die het studiesucces verklaren, is een Student Analytics onderzoek gedaan. De uitkomsten ervan worden gebruikt om de hele keten van instroom, doorstroom en uitstroom van studenten beter op elkaar af te stemmen en om gerichte begeleiding te kunnen bieden aan studenten die een groter risico lopen om uit te vallen. De betere begeleiding van studenten begint al voor de poort: met het Pre-University College, waarin de VU samenwerkt met 23 scholen uit de regio, worden studenten al op de middelbare school vanaf 4 vwo voorbereid op een goede overgang van school naar studie.

De VU heeft al haar verbeterplannen ten aanzien van het onderwijs begin 2013 ondergebracht in één Onderwijsagenda. In die agenda zijn de algemene onderwijsdoelstellingen en beoogde resultaten geformuleerd en is aangegeven welke maatregelen worden genomen om die resultaten te bereiken.

Jaarlijks wordt een update van de Onderwijsagenda opgesteld, met daarin de prioriteiten voor het komende jaar. Aan de Onderwijsagenda is in totaal een budget van 39 miljoen euro gekoppeld. Bij de evaluatie van het instrument Onderwijsagenda in 2015 stelde de universiteit vast dat het instrument goed heeft gewerkt en dat de kwaliteit van het onderwijs en het studiesucces van studenten sterk zijn verbeterd.

De commissie constateert dat de VU de volgende factoren noemt die het resultaat ten aanzien van de uitval beïnvloed hebben. Een eerste verklaring is dat veel VU studenten van het cohort 2014 – wetende dat in 2015 de studiefinanciering zou vervallen – geen tussenjaar namen en waarschijnlijk te ondoordacht aan een universitaire opleiding zijn begonnen. Een tweede verklaring is dat de belangrijkste groep die aan de VU uitvalt de studenten zijn die zich hadden gemeld voor een numerus fixus studie en die – na een jaar een parkeerstudie te hebben gevolgd – alsnog worden ingeloot bij de studie naar keuze en vertrekken. Deze groep is vooral groot in het domein Gezondheid, waar de VU met twaalf opleidingen is vertegenwoordigd en landelijk marktleider is. Voorts merkt de VU op dat de selectieve functie van het eerste jaar toeneemt: door de intensievere begeleiding en strenge eisen (bindend studieadvies) in het eerste jaar ontdekken studenten sneller of de opleiding echt bij hen past en maken ze de keuze om te stoppen met hun opleiding eerder dan vroeger. Waar de uitval uit een opleiding in het eerste jaar niet is afgenomen, is die in het tweede en derde jaar wel afgenomen.

De commissie heeft de volgende overwegingen ten aanzien van de bovenstaande factoren. De commissie meent dat de eerstgenoemde verklaring in principe op alle instellingen van toepassing is; de VU maakt niet aannemelijk dat dit verschijnsel zich in bijzondere mate bij de VU heeft voorgedaan. De tweede verklaring betreft het grote aandeel gezondheidszorg-opleidingen bij de VU, die vaak als parkeerstudies functioneren voor de studenten die uitgeloot zijn voor geneeskunde of tandheelkunde. Uit een analyse van de landelijke instroomcijfers blijkt dat de VU het grootste marktaandeel in het HOOP-domein gezondheid heeft (17%, gevolgd door de Universiteit Maastricht met 16% en de

Universiteit Utrecht met 12%). De uitval in deze groep opleidingen (HOOP-domein gezondheid, exclusief geneeskunde en tandheelkunde) is aanmerkelijk hoger vergeleken met de uitval bij de VU in totaal: 29,3% versus 19,2%. Bij nadere analyse blijkt dat het merendeel van de uitvallers in deze groep opleidingen bij de VU overstapt naar een andere instelling in het hoger onderwijs (26,1% van de instroom in deze opleidingen). Als deze groep studenten in een parkeerstudie die naar een andere instelling overstapt buiten beschouwing zou blijven, zou de uitval bij de VU 16% bedragen, wat de afgesproken doelstelling van 15% dicht nadert.

De commissie onderkent de betekenis van de tweede verklaring van de VU voor de uitval en neemt deze mee in haar overwegingen. De commissie acht daarnaast nog van belang dat bij vergelijking met de resultaten ten aanzien van switch bij de andere middelgrote universiteiten de score 19,2% van de VU relatief hoog is.

Conclusie

De commissie concludeert dat de ambities ten aanzien van het bachelorrendement en de switch ruimschoots zijn gerealiseerd en dat de doelstelling om de uitval terug te dringen niet is gehaald. Niettemin beoordeelt de commissie, alles overwegende en na toelichting door de instelling, de prestaties ten aanzien van het aspect studiesucces als positief.

3.3 Maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten

De VU rapporteert ten aanzien van maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten de volgende resultaten.

De VU stelde zich ten doel te voldoen aan de eis dat alle voltijd bacheloropleidingen ten minste twaalf contacturen per week bieden. De universiteit rapporteert dat in 2015 alle opleidingen twaalf contacturen per week bieden en in het eerste jaar veertien contacturen. De commissie constateert dat de doelstelling is gehaald.

De VU had als ambitie geformuleerd dat het percentage docenten met een basiskwalificatie onderwijs (BKO) toeneemt van 24% bij de nulmeting naar 60% in 2015. De universiteit rapporteert dat het percentage BKO aanzienlijk is toegenomen en in 2015 61% bedraagt. De commissie constateert dat de doelstelling is gehaald.

De VU had als doel de indirecte kosten terug te brengen van 20,7% bij de nulmeting naar 19,7% in 2015. De universiteit rapporteert dat in de afgelopen jaren een reorganisatie in de bedrijfsvoering is doorgevoerd, onder meer om het percentage indirecte kosten terug te dringen. Eind 2015 bedraagt het percentage indirecte kosten 18.1%. De commissie constateert dat de doelstelling ruimschoots is gerealiseerd.

Conclusie

Aangezien de VU haar ambities met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten heeft gerealiseerd, beoordeelt de commissie het aspect maatregelen ter bevordering van onderwijskwaliteit als positief.

3.4 Aanvullende overwegingen

In aanvulling op bovengenoemde overwegingen wil de commissie met name haar waardering uitspreken over de aanzienlijke toename van het percentage docenten met de basiskwalificatie onderwijs en de reductie van de indirecte kosten.

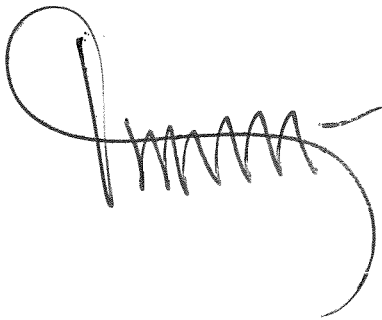
4. Advies aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In verband met het vaststellen van de gevolgen, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van het Besluit experiment prestatiebekostiging (Staatsblad 2012, 534) komt de commissie op grond van de beoordeling van de rapportage van de Vrije Universiteit tot het volgende advies aan de minister van OCW.

De commissie beoordeelt de resultaten ten aanzien van:

1. het aspect kwaliteit en excellentie als positief,
2. het aspect studiesucces als positief, en
3. het aspect maatregelen als positief.

Namens de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large initial 'F' followed by a series of loops and a long horizontal stroke.

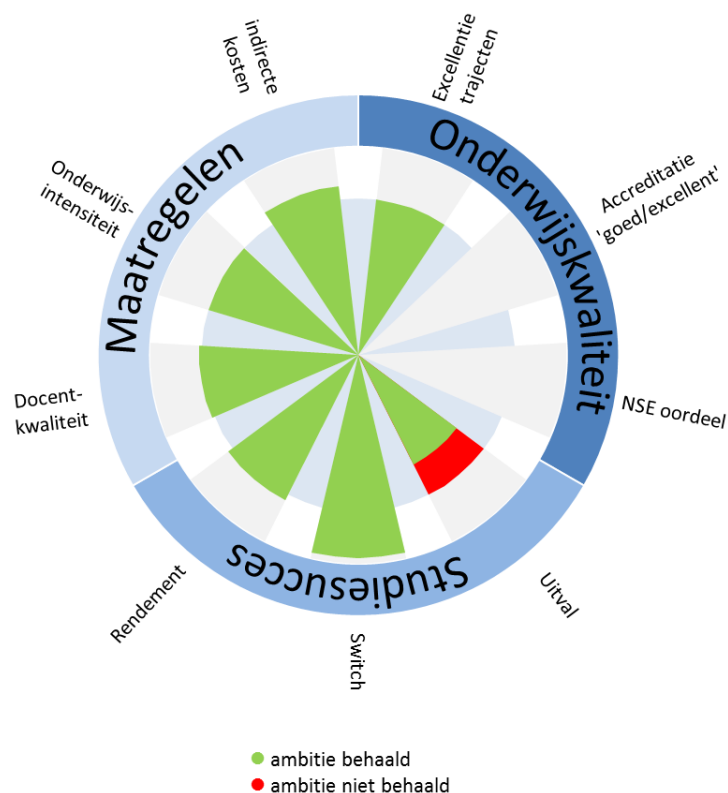
prof. dr. F.A. van Vught, voorzitter

Bijlage 1

Score verplichte indicatoren onderwijskwaliteit en studiesucces

	nulmeting	ambitie	realisatie 2015
Uitval	18	15	19,2
Switch	7	7	5,4
Bachelorrendement	62	75	77,6
Deelname aan excellentietrajecten	7,6	10	10
Docentkwaliteit	24	60	61
Onderwijsintensiteit	16	0	0
Indirecte kosten; generieke overhead (formatie)	20,7	19,7	18,1

Ratio realisatie 2015 en ambitie

In bovenstaande figuur wordt de realisatie op de verplichte indicatoren weergegeven in relatie tot de ambitie op die indicatoren. Als de realisatie de ambitie overstijgt is het segment groter dan de binnenste cirkel. Blijft de realisatie achter bij de ambitie dan kleurt het niet behaalde deel van de ambitie rood. Hoe groter het rode gedeelte hoe verder de realisatie relatief van de ambitie verwijderd is gebleven.